

København, den 26. august 1952.

Bilag 5.

Professor, dr. jur. *Stig Iuul*:

Responsum vedrørende de problemer, der knytter sig til en ændring af tronfølge-loven af 1853.

I. Ældre danske tronfølgerregler og de i nutiden gældende regler om successionen til de europæiske troner.

A. Danmark.

Indtil 1660 beroede tronfølgen til dels på arv, til dels på valg. Det var folkets — i senere tid rigsrådets — valg af kongen, som gav ham adkomsten til tronen; men valget foregik traditionelt inden for den afdøde konges slægt, således at man i reglen valgte hans søn, og hvis der var flere sønner, den ældste af disse til konge. Om valg af kvinder til konge var der aldrig tale. I ganske enkelte tilfælde fraveg man den sædvanlige arvegangsorden ved kongevalget, f. eks. da Frederik I i året 1523 valgtes til konge efter sin brodersøn, Kristian II's afsættelse med forbigåelse af dennes umyndige søn Hans, som det norske rigsråd 1532 anerkendte som den rette tronarving. Hans døde imidlertid inden årets udgang. Ved de lejligheder, da man valgte fremmede fyrster til konger af Danmark (Erik af Pommern, Christoffer af Bayern og Kristjern af Oldenburg), drejede det sig også om mænd, som var beslægtet med det danske kongehus. Erik af Pommern var således søn af Valdemar Atterdags datterdatter, Christoffer af Bayern var en søstersøn af forgængeren, og Kristjern I nedstammede gennem forskellige kvindelige mellemlid fra Erik Klipping. Forsåvidt angår dronning Margrethe, blev hun i og for sig aldrig valgt til konge (dronning) af Danmark; men hun styrede riget først for sin umyndige søn kong Oluf og derefter for sin ligeledes umyndige søsterdattersøn Erik af Pommern. Hendes drønningetitel hidrørte fra ægteskabet med den norske konge Haakon VI (død 1380), medens hendes officielle titel i Danmark var „Frue og husbonde og rigets mægtige formynder“. Kun i overgangsperioden mellem Olufs død og Erik af Pommerns valg til konge af Danmark udøvede hun kongemagten helt på egne vegne, idet betegnelsen af hende som „formynder“ dog antydede en særstilling for hende.

Efter at kongemagten ved arvehyldingen 1660 og suverænitetets- eller enevoldsarveregeringsakten af 1661 var blevet arvelig inden for Frederik III's hus, udstedtes 14. november 1665 kongeloven, der fastslog, at kongemagten skulle arves inden for Frederik III's descendens, først fra mand til mand, så længe sådanne var til, og derefter på kvindesiden, men således at når der opstod en ny mandlig linie — mand af mand — inden for en succederende kvindelinie, skulle denne have fortrin, hvorved successionen på ny blev principielt agnatisk.

Ved udformningen af kongelovens successionsregler har utvivlsomt udenlandske successionsordninger til en vis grad været forbillede. Medens adkomsten til kejsertronen — ligesom til kongemagten i Danmark før 1660 — beroede dels på et valg, dels på de almindelige arvegangsregler, var fyrstemagten i de enkelte tyske stater, som afløste de tidligere len, rent arvelig, men efter lensrettens regler sædvanligvis kun inden for mandslinien. Enkelte